

QORAQALPOG‘ISTON INTERNET NASHRLARIDA DATA MATERIALLARNING BERILISHI

Aygul JIENBAEVA

*O‘zJOKU xalqaro jurnalistika yo‘nalishi
2-bosqich magistranti*

Annotatsiya: Mazkur maqolada Qoraqalpog‘istona OAVlarida data jurnalistikaning o‘rni va qo‘llanilishi haqida so‘z yuritiladi. Shuningdek, Kazinform, Kruz.uz va Kar24.uz internet nashrlarida e‘lon qilingan materiallar tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Data, infografika, statistika, fakt, diagramma.

Data jurnalistika jurnalistikaning bir turi bo‘lib, unda muxbirlar katta ma‘lumotlar to‘plamidan foydalangan holda hikoyalar yaratadilar. Bu axborotni ishlab chiqarish va tarqatishda raqamli ma‘lumotlarning ahamiyati ortib borayotganini, shuningdek, jurnalistlar va dizayn, informatika va statistika kabi kasblar o‘rtasidagi bog‘liqlikni ko‘rsatadi. Infografika va ma‘lumotlar vizualizatsiyasidan foydalanish orqali esa ma‘lumotlar jurnalistikasi murakkab hikoyani aytib berishga yordam beradi.¹³

Data jurnalistika hozir Markaziy Osiyo davlarida sekin astalik bilan rivojlanib kelmoqda. Birnechta davlat media vakillari esa ushbu sohani allaqachon yaxshi o‘zlashtirib bo‘lib qiziqarli data materiallar tayyorlab kelmoqda. Lekin ushbu soha Qoraqalpog‘iston mediasida yaxshi ommalashgan deb aytish qiyin. Chunki hozir Qoraqalpogostinning biron bir mediasida data materiallar uchratmaysiz. Ushbu soha bo‘yicha shug‘illanadiagan biron-bir data jurnalist ham yo‘q.

Lekin bundan birnechta yillar avval Kazinform internet nashrida ko‘plab data materillar e‘lon qilingan. Ya‘ni ushbu saytni data materiallar tayyorlashda eng ko‘zga ko‘ringan internet nashri sifatida aytishimiz mumkin.

¹³ Majumder. P. What is Data Journalism all about?.- URL: <https://www.analyticsvidhya.com/blog/2022/01/what-is-data-journalism-all-about/> (15.03.2022).

International Conference on Education and Innovation

Saytdagi dastlabki infografika esa 2017-yili “Tumanlardagi aholi sonini bilasiz mi?”¹⁴ sarlavhasi bilan e’lon qilingan. Unda Qoraqalpog’istondagi tumanlarda qancha aholi yashashi haqida umumiy ma’lumotlar beriladi.

Infografika — inglizcha axborot grafikasi, ma’lumotlarning vizual tasviri degan ma’noni anglatadi. Infografikada ma’lumotlar doiraviy diagrammalar va shtrixli grafiklar, minimal matn va tasvirlar ko‘rinishida beriladi.¹⁵ Ba’zi manbalarda esa infografika - axborot bilim va ma’lumotlarni grafika ko‘rinishida yetkazish deya ta’riflanadi.¹⁶

Shundan boshlan nashrda yangiliklarni infografika shaklida berish ommalashgan. Shu sababdan ham Respublikada data materillar e’lon qilishda eng asosiy sayt sifatida ham ushbu nashrni aytishimiz mumkin. Chunki saytdagi yangiliklarni ko’zdan kechirish davomida ko’plab infografikalarga ko’zimiz tushdi.

Keling ular orasida ko’pchilikda qiziqish uyg’otgan bitta data materialni tahlil qilsak.

“Qoraqalpog’istonda so‘nggi 30 yil ichida tug‘ilgan chaqaloqlarga berilgan nomlarning tarixiy statistik tahlili” sarlavhali material eng yaxshi tayyorlangan data materiallardan biridir.. Mazkur maqolani tayyorlash jarayonida jurnalist 1 206 603 maqolani o‘rganib, qayta ishlab chiqqan va eng saralarini taqdim etgan.

¹⁴ Районлардағы халықтың санын билесиз бе? (Инфографика). – URL: <https://t.me/karinformuz/613> (14.12.2017).

¹⁵ Mcguire.S. What Are the 9 Types of Infographics? (+Infographic Templates).— URL: <https://venngage.com/blog/9-types-of-infographic-template/>

¹⁶ Qosimova N. Onlayn Jurnalistika.-T. Darslik. 253-bet.

International Conference on Education and Innovation

Undagi keltirilgan tahlil qilingan materuallar esa Qoraqalpog‘iston Respublikasi Davlat xizmatlari agentligining materiallari asosida tayyorlangan. Maqolada dastlab 1991-2020-yillarda tug‘ilgan o‘g‘il va qiz bolalarga eng ko‘p berilgan ismlar bo‘yicha statistik ma‘lumotlarni yig‘iladi va ularning TOP-10 ni yaratiladi. Ularni aniq tushuntirish maqsadida esa infografika animatsiya tarzida tayyorlanadi. Ushbu materialga jurnalist professional tarzida yondashgan va taqdim etmoqchi bo‘lgan yangiligini ochiq ta‘rizda yetkazib bera olgan. Ushbu data materialning ko‘pchilikda qiziqish uyg‘otishigsa sabab vizualizatsiya yaxshi qilingan. Infografikada ranglar ham yaxshi tanlangan.

Shuningdek 2022-yillarda ushbu saytdan tashqari mediada ma‘lumotlarni infografika shaklida berishda Kruz.uz va Makan.uz internet nashrlari ham faol bo‘lishgan. Lekin bu tahlil qilingan materiallar emas balki statistika agentligi tominidan e‘lon qilingan ochiq ma‘lumotlar hisoblanadi.

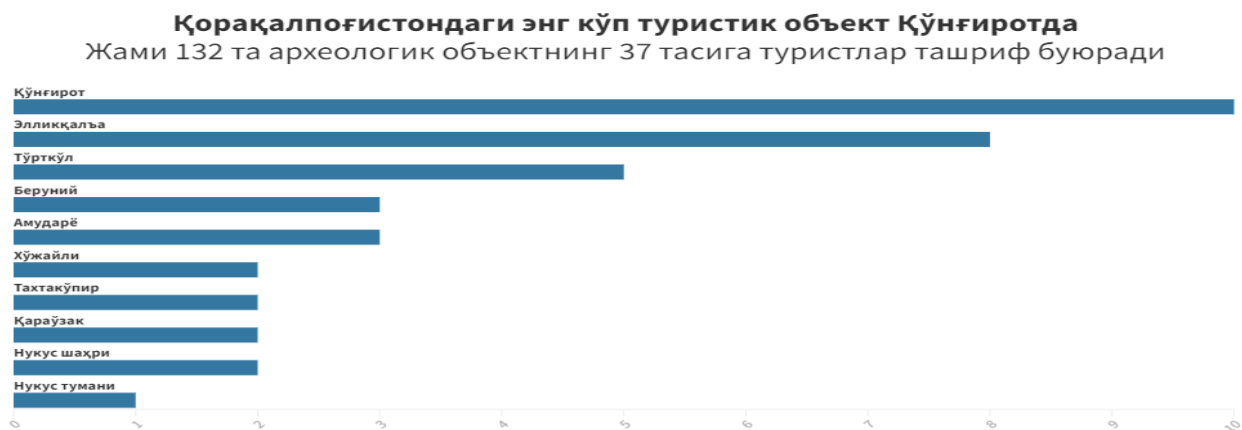
Ammo Kar24.uz saytida esa nafqat infografika balki qiziqarli data material ham tayyorlangan. Masalan, shu paytgacha Google‘dan “Qoraqalpoq tili“ so‘zi 3111 marotaba izlangan”¹⁷ sarlavhali maqolani ko‘rib chiqsak. Ushbu material Google Trends orqali tayyorlangan noaditij materiallardan biridir.

¹⁷ Shu paytgacha Google‘dan “Qoraqalpoq tili“ so‘zi 3111 marotaba izlangan. – URL: <https://t.me/Kar24Uz/18238> (05.12.2021).

International Conference on Education and Innovation

Maqolada 2011-yildan 2021-yilgacha bo‘lgan vaqt oralig‘ida Google qidiruv tizimi orqali butun dunyo bo‘ylab “Каракалпаксий язык“ so‘zi qancha marotaba qidirilgani aniqlanadi. Bundan tashqari, Qoraqalpog‘istondagi 132 qal‘aga qachon turistlar keladi? nomli data material ham Qoraqalpoq mediasida e‘lon qilingan dastlabki data materiallar hisoblanadi. Unda asosan Qoraqalpog‘istonda qancha tarixiy obidalar borligi aniqlanadi. Shundan so‘ng esa ularning qanchasiga turistlar kelishi haqida ham ma‘lumotlar beriladi.

Aniqlanishicha, so‘nggi 4-5-yilda Qoraqalpog‘istonga kelgan sayyohlar asosan Savitskiy muzeyi, yoki Mo‘ynoqdagi “Kemalar qabristoni”, va yoki Amudaryodagi “Chilpiq”dan qaytadi.

Манба: Қорақалпоғистон Туризм ва спорт вазирлиги

Aslida bu maskanda 132 dan ziyod arxeologik obyektlar mavjud bo‘lib ulardan faqat 37 tasiga xorijiy va mahalliy sayyohlar borar ekan. Buning sabab o‘rganilganda esa ko‘p turistik joylarning xaritaga kiritilmaganligi aniqlangan.

Ushbu data materillar bundan birnecha yil ilgari tayyorlangan. Lekin yaqin yillardan buyon biron bir mediada data materiallar umuman ko‘zga tashlanmayabdi. Hattoki qisqa formatda infografikalar ham yo‘q.

Qoraqalpog‘istonda data jurnalistika bo‘yicha seminar treyninglar tashkillashtirilgan va Respublikadagi univevrsittida data jurnalistika fani talabalarga o‘rgatilsa ham haligacga ijobiy natijaga ko‘rinmayabdi. Ushbu sohani yaxshi o‘zlashtirgan jurnalistlardan so‘rab ko‘rganimizda esa ochiq ma‘lumotlarnin kamligi va data material tayyorlash uzoq vaqtni olishini ma‘lum qildi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Majumder. P. What is Data Journalism all about?.- URL: <https://www.analyticsvidhya.com/blog/2022/01/what-is-data-journalism-all-about/> (15.03.2022).
2. Районлардағы халықтың санын билесиз бе? (Инфографика). – URL: <https://t.me/karinformuz/613> (14.12.2017).
3. Mcguire.S. What Are the 9 Types of Infographics? (+Infographic Templates).— URL: <https://venngage.com/blog/9-types-of-infographic-template/>
4. Qosimova N. Onlayn Jurnalistika.-T. Darslik. 253-bet.
5. Shu paytgacha Google’dan “Qoraqalpoq tili“ so‘zi 3111 marotaba izlangan. – URL: <https://t.me/Kar24Uz/18238> (05.12.2021).

